

Zarar Sigortalarında Ekspertiz Raporuna Konu Edilmeyen Zarar Kalemlerinin Ne Zaman Muaccel Olacağı ve Sigortacının Ne Zaman Temerrüde Düşeceği Sorunu

Die Frage des Fälligwerdens von im Sachverständigengutachten nicht berücksichtigten Schadenspositionen in der Schadensversicherung und des Zeitpunktes des Verzugs des Versicherers

Araş. Gör. Dr. Murat Aydın*

ÖZ

Zarar sigortalarında sigorta tazminatının muaccel olacağı an, TTK m. 1427/2'de; sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşeceği an ise, TTK m. 1427/4'te düzenlenmiştir. TTK m. 1427/2 c. 1 uyarınca, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her halde rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün sonra muaccel olur. Sigorta tazminatı alacağı muaccel olunca ihtara gerek olmaksızın sigortacı temerrüde düşer (TTK m. 1427/4). Uygulamada, sigortacı TTK m. 1427/2 kapsamındaki araştırmalarını sigorta eksperisi vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Ancak ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemleri bakımından ekspertiz raporunun hazırlanması bu alacakların muaccel hale gelmesini sağlamamaktadır. Ayrıca ekspertiz raporunun daha önce hazırlanmamış olması ihtimalinde, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmesi de ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerini muaccel hale getirmemektedir. Bu nedenle, bu zarar kalemleri bakımından sigortacının temerrüde düşmesi

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, (murataydin93@istanbul.edu.tr). ORCID: 0000-0002-1883-5968.

de söz konusu değildir. Ekspertiz raporunun tamamlanma tarihinden yahut rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün geçtikten sonra doğdukları için “ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemleri” doğdukları tarihte muaccel olmaktadır. Ayrıca bu zarar kalemlerini ödeme borcu bakımından sigortacının temerrüde düşebilmesi için genel hükümler çerçevesinde ihtara gerek vardır. Bir diğer anlatımla, bu zarar kalemlerine ilişkin sigortacının temerrüdü bakımından TTK m. 1427/4’te yer alan esas uygulanmaz. Zira ekspertiz incelemesinden sonra ortaya çıkan zarar kalemleri bakımından ekspertiz incelemesi yapılmadığından sigortacının bu zararlar hakkında bilgisi mevcut değildir. Dolayısıyla bu zararlar kalemleri bakımından sigortacı TBK m. 117/1 uyarınca, ihtar ile temerrüde düşer.

Anahtar Kelimeler: Sigorta tazminatı, muacceliyet, temerrüt, ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemleri, sigorta tazminatının muacceliyeti, sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunda temerrüdü.

The Problem of Determining the Maturity of Loss Items Excluded from the Expert Report and the Point at Which the Insurer is Considered in Default under Indemnity Insurance

ABSTRACT

In indemnity insurance, the time when the insurance indemnity becomes due is regulated under Article 1427/2 of the Turkish Commercial Code (“TCC”), while the point at which the insurer falls into default with respect to the obligation to pay the insurance indemnity is set forth in Article 1427/4 of the TCC. Pursuant to Article 1427/2, first sentence, the insurance indemnity becomes due after the occurrence of the insured event and the delivery of the relevant documents to the insurer, once the insurer has completed its investigation concerning its performance; in any case, the indemnity becomes due forty-five days after the notification of the occurrence of the insured event. Once the insurance indemnity claim becomes due, the insurer falls into default without the need for any notice of default (Article 1427/4 TCC). In practice, the insurer conducts the investigation stipulated under Article

1427/2 TCC through an insurance expert (loss adjuster). However, with respect to items of loss not included in the expert report, the preparation of such a report does not render these claims due and payable. Furthermore, even if no expert report has been prepared, the mere lapse of forty-five days following the notification of the occurrence of the insured event does not render the loss items excluded from the expert report due. Consequently, the insurer cannot be deemed in default in relation to these loss items. As the “loss items not included in the expert report” arise after the completion date of the expert report or after the expiry of the forty-five-day period following the notice of occurrence, these items become due on the date they actually arise. Moreover, for the insurer to fall into default regarding the payment obligation for such loss items, a notice of default (demand) is required pursuant to the general provisions of law. In other words, Article 1427/4 TCC does not apply to the insurer’s default concerning these items. This is because the insurer has no knowledge of such losses, given that they were not subject to the expert examination. Therefore, in respect of these loss items, the insurer falls into default only upon notice, in accordance with Article 117/1 of the Turkish Code of Obligations (“TCO”).

Keywords: *Insurance indemnity, maturity of claim, default, loss items not covered by the expert appraisal, maturity of insurance indemnity, insurer’s default in fulfilling the obligation to pay insurance indemnity.*

GİRİŞ

Zarar sigortalarında sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan temel borcu, sözleşme kapsamında teminat altına alınan riziko gerçekleştiği takdirde, sigorta tazminatı ödeme borcudur¹. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu² (TTK) m. 1427 ve devamı (vd.) hükümlerinde düzenlenmiştir. TTK m. 1427/2’de sigorta tazminatı alacağının ne zaman muaccel olacağı; TTK

¹ TTK m. 1427’nin gerekçesinin ilk cümlesinde, “Riziko gerçekleştiği zaman sigorta tazminatını ödeme borcu sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan en temel borcudur.” denilmiştir.

² RG: 14.02.2011-Sayı: 27846.

m. 1427/4'te ise, sigortacının, sigorta tazminatı ödeme borcunda ne zaman temerrüde düşeceği düzenlenmiştir. TTK m. 1427/2 c. 1'de, sigorta tazminatının, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her halde TTK m. 1446'ya göre yapılacak ihbardan kırk beş gün sonra muaccel olacağı düzenlenmiştir. TTK m. 1427/4'te ise, sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcu muaccel olunca, ihtara gerek kalmaksızın sigortacının temerrüde düşeceği hüküm altına alınmıştır. TTK m. 1427/2 c. 1'de belirtilen "sigortacının edimine ilişkin araştırmaları" uygulamada sigorta eksperleri³ tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla TTK m. 1427/2 c. 1 uyarınca, sigorta eksperleri tarafından gerçekleştirilen inceleme ve değerlendirmeler neticesinde ekspertiz raporu⁴ hazırlanunca, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmemişse sigortacının edimine ilişkin araştırmaları tamamlanmış ve sigorta tazminatı alacağı muaccel hale gelmiş olur.

³ 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (RG: 14.06.2007 – Sayı: 26552 – SK) m. 2/1-n hükmünde, Sigortacılık Kanunu'nda geçen sigorta eksperinin; "Sigorta konusu risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan kayıp ve hasarların miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirleyen ve mutabakatlı kıymet tespiti, ön ekspertiz ve hasar gözetimi gibi işleri mutad meslek olarak yapan tarafsız ve bağımsız kişiyi" ifade ettiği hüküm altına alınmıştır. Sigorta eksperleri, "Sigorta eksperleri" kenar başlıklı SK m. 22 hükmünde düzenlenmektedir. Sigorta eksperleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Samim Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s. 122 vd.; Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku Cilt I – Ders Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 88 vd.; İsmail Demir, *Sigorta Hukuku – Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 139 vd.; Işıl Ulaş/İbrahim Bektaş, *Sigorta Hukuku Birinci Cilt – Zarar Sigortaları – I*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023, s. 41 vd.; Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 103 vd.; Hacı Kara, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2025, s. 73 vd. ; Mehmet Özdamar/Burak Doğan, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 32; Tamer Bozkurt, *Sigorta Hukuku – Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 75 vd.; M. Barış Günay, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025, s. 42 vd.

⁴ SK m. 22/17 c. 2'de, "Eksperler tarafından düzenlenen raporlar delil niteliğindedir." denilmiştir.

Tam da bu noktada, riziko gerçekleştiği anda doğmamış ve ekspertiz raporu tamamlandıktan sonra ortaya çıkan zarar kalemlerinin ne zaman muaccel hale geleceği ve sigortacının bu alacak kalemleri bakımından ne zaman temerrüde düşeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Zira sigortacının edimine ilişkin araştırma yapıldığı esnada doğmadığı için ekspertiz incelemesine konu edilmemiş zarar kalemleri bakımından ekspertiz raporunun tamamlanmasıyla birlikte muacceliyetin gerçekleştiği sonucuna ulaşılması mümkün değildir. Çalışma kapsamında da “ekspertiz raporuna konu edilmeyen” zarar kalemlerinin ne zaman muaccel olacağı ve dolayısıyla bu zarar kalemlerini ödeme borcu bakımından sigortacının ne zaman temerrüde düşeceği hususlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bahsi geçen bu zarar kalemlerinin ekspertiz raporuna konu edilmemelerinin nedeni, bu zarar kalemlerinin ekspertiz incelemesi yapıldığı esnada doğmamış olmalarıdır. Ancak bu zarar kalemlerinin bazıları, ekspertiz incelemesi esnasında hiç doğmamış değildir; ancak dönemsel olarak devam eden zarar kalemleri olduğundan inceleme esnasında doğmuş olan kısmı incelemeye esas alınmaktadır. Bundan başka, ekspertiz incelemesine kısmen bile olsa hiç konu edilmemiş zarar kalemleri de mevcut olabilmektedir. Ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerini “ekspertiz incelemesi yapıldığı esnada doğmamış devam eden/dönemsel zarar kalemleri” ile “ekspertiz incelemesi tamamlandıktan sonra ortaya çıkan zarar kalemleri” olarak iki ayrı başlıkta ele almak mümkündür.

I. GENEL OLARAK

TTK’nun “Sigorta Hukuku” başlıklı altıncı kitabının “Genel Hükümler” başlıklı birinci kısmında, “Tazminat ödeme borcu” bölümünün “Genel olarak” kenar başlıklı TTK m. 1427’nin ikinci fıkrasında, sigorta tazminatının muaccel olacağı anın; TTK m. 1427’nin dördüncü fıkrasında da sigortacının, sigorta tazminatını ödeme borcu bakımından temerrüde düşme anının tespitine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu iki fıkra hükmü, TTK m. 1452/3 hükmü⁵

⁵ TTK m. 1452/3 hükmünde, “1405, 1409, 1413 ilâ 1417, 1419, 1421, 1422 ilâ 1426 ncı maddeler, 1427 nci maddenin ikinci ilâ beşinci fıkraları, 1428 inci madde,

uyarınca, nispi emredici niteliktedir. Dolayısıyla sigorta tazminatı alacağının muaccel olma anı ile sigortacının, sigorta tazminatını ödeme borcu bakımından temerrüde düşme anının tespitine ilişkin TTK m. 1427/2 ve f. 4'teki düzenlemeler sigorta ettiren, sigortalı aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse TTK m. 1427/2 ve f. 4 hükümleri uygulanır.

TTK m. 1427 hükmü, TTK'nun "Sigorta Hukuku" başlıklı altıncı kitabının "Genel Hükümler" başlıklı birinci kısmında düzenlenmiştir. Bu nedenle, her tür zarar sigortası bakımından uygulama alanı bulacak bir düzenleme niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılması gerekir. TTK'da zarar sigortalı, "Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler" başlıklı ikinci kısmının "Zarar Sigortalı" başlıklı birinci bölümünde, TTK m. 1453 ve devamı hükümlerinde düzenlenmiştir. TTK sistematığına göre, zarar sigortalı; mal sigortalı (TTK m. 1453-1472) ve sorumluluk sigortalı (TTK m. 1473-1486) olarak iki ayrı başlıkta ele alınmaktadır. Mal sigortalı kapsamında meydana gelecek bir riziko neticesinde, sigortalıya ödenmesi gereken sigorta tazminatının muacceliyeti ve sigortacının temerrüde düşmesi bakımından TTK m. 1427/2 ve f. 4 hükümlerinin uygulama alanı bulacağına bir şüphe yoktur. Bununla birlikte, sorumluluk sigortalılarında, TTK 1478 kapsamında, doğrudan sigortacıdan talepte bulunan zarar gören üçüncü kişinin sigorta tazminatı talepleri bakımından TTK m. 1427/2 ve f. 4 hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda bir tereddüt söz konusu olabilir. Ancak bu konuya ilişkin olarak "Bildirim yükümlülüğü" kenar başlıklı TTK m. 1475'in ikinci fıkrasında, "*Sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurusu hâlinde 1427 nci madde uygulanır.*" denilmiştir. TTK m. 1475/2 c. 2'de de ifade edildiği üzere, sigorta tazminatının muacceliyetine ve sigortacının temerrüdüne ilişkin

1430 uncu maddenin birinci ve üçüncü fıkraları, 1431 inci maddenin birinci, ikinci ve dördüncü fıkraları ve 1433 ilâ 1449 uncu madde hükümleri, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse bu Kanun hükümleri uygulanır." düzenlemesi yer almaktadır.

TTK m. 1427/2 ve f. 4 hükümleri, sorumluluk sigortaları bakımından da uygulanır⁶.

⁶ TTK m. 1475/2 uyarınca, sorumluluk sigortalarında da sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunun TTK m. 1427'deki kurallara tabi olduğu; ancak sorumluluk sigortalarının kendine özgü farklı işleyişi ve farklı kuralları bulunduğundan sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin TTK m. 1427/2'deki genel düzenlemeyi sorumluluk sigortaları hakkında uygulamanın doğru olmadığı gibi TTK m. 1476'daki özel düzenleme dolayısıyla bunun mümkün de olmadığı hakkında bkz. Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 415-416; Sorumluluk sigortalarında, sigortacının ediminin ne zaman muaccel olacağına TTK m. 1427/2'ye göre belirlenmesinin isabetli olmadığı; bu tür sigortalarda sigortacının ediminin ne zaman muaccel olacağına mal sigortalarından ayrı olarak düzenlenmesi gerektiği hakkında bkz. Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II (İkinci Kısım: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler – Birinci Bölüm: Zarar Sigortaları – Madde 1453-1486)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 322-323; Ali Haydar Yıldırım, *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 39-40. TTK m. 1427/2'nin genel hüküm içerisinde düzenlenmiş olması nedeniyle tüm sigorta türleri için geçerli olduğu ancak bütün sigorta türleri bakımından doğru bir çözüm getirmekten uzak olduğu hakkında bkz. Günay, s. 110-111. Belirtilmelidir ki, sorumluluk sigortalarına ilişkin genel şartlarda da sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin TTK m. 1427/2 ve sigortacının temerrüdüne ilişkin TTK m. 1427/4'teki düzenlemelerin tekrarı şeklinde düzenlemelere yer verilmiştir. Bu genel şartlara örnek olarak Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın sigorta tazminatının ödenmesini düzenleyen B.3.3 maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası; Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının B.3.3 maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası ile Bağımsız Denetçilik Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının ikinci ve dördüncü fıkrası hükümleri gösterilebilir. Öte yandan "Sigortacının zarar görenden bilgi alma hakkı" kenar başlıklı TTK m. 1479'da "Sigortacı, zarara sebep olan olayın ve zarar miktarının belirlenmesi amacıyla, zarar görenden bilgi isteyebilir. Zarar gören, sağlanması ihtimali bulunan ve istenilmesi haklı görülebilecek ilgili tüm belgeleri sigortacıya vermek zorundadır. Zarar görenin bu zorunluluğa uymaması hâlinde, durumun zarar görene yazılı bildirilmiş olması kaydıyla, sigortacının sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlıdır." düzenlemesine yer verilmiştir. Kanaatimizce, bu düzenleme de sigorta tazminatının

TTK m. 1427/2 c. 1’de, “Sigorta tazminatı ..., rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur.” denilerek zarar sigortalarında, sigorta tazminatının muaccel olacağı an belirlenmiştir⁷. Bu hükümde, sigorta tazminatının rizikonun gerçekleşmesi ve tarafların belirli yükümlülükleri⁸ yerine getirmeleri

muacceliyetine ilişkin TTK m. 1427/2’nin sorumluluk sigortaları bakımından da uygulanacağı görüşünü desteklemektedir. TTK m. 1479 hakkında detaylı bilgi için bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II (İkinci Kısım: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler – Birinci Bölüm: Zarar Sigortaları – Madde 1453-1486)*, s. 371 vd.; Yıldırım, s. 283 vd.; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 693 vd.; Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 1419; Demir, s. 334; Bozkurt, s. 257-258; Günay, s. 250-251.

⁷ 2008 yılında yürürlüğe giren Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG) § 14’ün birinci fıkrasında, sigortacının konusu para olan ödemelerinin, rizikoya ve sigortacının ediminin miktarının tespiti için gerekli olan araştırmaların tamamlanmasıyla muaccel olacağı düzenlenmiştir. Bu hükümde, TTK m. 1427/2 c. 1’dekinden farklı olarak bir üst süre öngörülmemiş ve rizikonun gerçekleştiğinin ihbarından itibaren belirli bir süre sonra sigortacının ediminin muaccel olacağına ilişkin bir kurala yer verilmemiştir. Bu hüküm hakkında detaylı bilgi için bkz. Thomas Fausten, *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz – §§ 1-99 (Systematische Darstellungen)*, Verlag C. H. Beck, München, 2010, s. 939 vd. – kn. 16 vd.; VVG § 14’ün birinci fıkrası hakkında bilgi ve bu hükmün TTK m. 1427/2’deki düzenlemelerle karşılaştırılması hakkında bilgi için bkz. Yıldırım, s. 31-32. VVG § 14’ün birinci fıkrası hakkında ayrıca bkz. Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 420.

⁸ TTK m. 1427/2 kapsamında, sigorta tazminatının muaccel olması bakımından tarafların yükümlülüklerini ikiye ayırarak ele almak gerekir. Buna göre, sigorta tazminatının muaccel olabilmesi için sigorta ettiren, sigortalı veya (sorumluluk sigortalarında) zarar gören üçüncü kişi, rizikonun gerçekleşmesinden sonra TTK m. 1447’de düzenlenen “Bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğünü” yerine getirmelidir. TTK m. 1447/1’de, “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek

koşuluyla muaccel olacağı düzenlenmiştir. Ancak hükümde, sigorta tazminatının muaccel olacağı an bakımından kırk beş günlük bir üst süre⁹ öngörölerek her halde bu sürenin sonunda sigorta tazminatının muaccel olacağı kabul edilmiştir. Öte yandan TTK m. 1427/2 c. 3'te "*Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.*" denilerek kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği bir ihtimal düzenlenmiştir.

Zarar sigortalarında, sözleşme kapsamında himaye edilen bir riziko gerçekteştiğinde şüphesiz sigortacının tazminat ödeme borcu doğar¹⁰. Ancak sigorta tazminatının sigortacıdan talep edilebilir hale gelmesi için muaccel olması ve dolayısıyla TTK m. 1427/2 c. 1'de öngörülen koşulların yerine getirilmesi gerekir. Sigorta tazminatının muaccel olmasının bir başka hukuki sonucu da TTK m. 1420/1'de öngörülen sigorta tazminatına ilişkin iki yıllık zamanaşımı süresinin

olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekteştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür." düzenlemesi yer almaktadır. Öte yandan sigortacının da kendisine sunulan bilgi ve belgeleri değerlendirmesi ve bu kapsamda edimine ilişkilerin araştırmaları tamamlaması gerekir. Sigorta tazminatının muaccel olması bakımından tarafların yerine getirmesi yükümlölükler hakkında bilgi için bkz. Emine Yazıcıoğlu / Zehra şeker Öğüz, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 169. TTK m. 1447 hakkında detaylı bilgi için bkz. Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 505 vd.; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 498 vd.; Yıldırım, s. 283 vd.; Eriş, s. 691 vd.; Ulaş/Bektaş, s. 112 vd.; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 205-206; Demir, s. 221-222; Kara, s. 256; Bozkurt, s. 189; Günay, s. 154-155.

⁹ Aynı yönde bkz. Yazıcıoğlu/şeker Öğüz, s. 169; TTK m. 1427/2 c. 1'deki sürenin tavan süre olduğu hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 284; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 412; Ulaş/Bektaş, s. 134.

¹⁰ TTK m. 1409/1'de, "*Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekteşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.*" düzenlemesi yer almaktadır.

başlamasına yol açmasıdır¹¹. Nitekim TTK m. 1420/1’de “*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*” denilmiştir. Ayrıca TTK m. 1427’nin gerekçesinde, bu konuya ilişkin olarak “*Borçlar Kanununun 128 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, ilke olarak, zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu tarihten başladığından, alacağın ne zaman talep edilebilir olduğunun da açık bir şekilde hükme bağlanması gerekir.*” açıklaması yer almaktadır.

Öte yandan TTK m. 1427/4’te belirtildiği üzere, sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcu muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmektedir. Nitekim TTK m. 1427/4’te, “*Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer.*” denilmiştir. Bu yönüyle sigorta tazminatının muaccel olma anı aynı zamanda sigortacının temerrüde düştüğü anı da belirleme işlevine sahiptir.

II. SİGORTA TAZMİNATININ MUACCELİYETİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. Sigorta Tazminatının Muaccel Olma Şartları

TTK m. 1427/2 c. 1 uyarınca, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her halde TTK m. 1446’ya göre yapılacak ihbardan kırk beş gün sonra muaccel olur¹². Buna göre, sigorta tazminatının muaccel olabilmesi için

¹¹ Ünán, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 284; Ulaş/Bektaş, s. 134; Yıldırım, s. 91; Günay, s. 112.

¹² TTK m. 1427/2 dışında bazı kanunlarda da sigorta tazminatının muacceliyetine ve dolayısıyla sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcuna ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (RG: 18.10.1983 – Sayı: 18195) m. 99/1’de, “*Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten*

rizikonun gerçekleşmiş olması; gerçekleşen rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmiş olması ve en nihayetinde sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitirmiş olması gerekir. Bu bağlamda, kural olarak sigorta tazminatı, sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince muaccel olur. Sigortacının edimine ilişkin araştırmaları, temelde, gerçekleşen rizikonun sigorta teminatı kapsamında kalıp kalmadığı ve riziko sigorta teminatı kapsamındaysa, ödenmesi gereken sigorta tazminatının miktarına yöneliktir. Bu kapsamda, sigortacı, sigorta himayesinden yararlanma hakkını ortadan kaldıran veya azaltan hususların mevcut olup olmadığını da araştıracaktır¹³. Kanun koyucu, sigortacının edimine ilişkin araştırmalarının belirli bir süre devam edeceğini dikkate alarak sigorta tazminatının muacceliyet anı bakımından üst süre öngörmüştür¹⁴. Bu süre, TTK m. 1427/2 c. 1’de

itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar.” düzenlemesine yer verilmiştir. Ayrıca 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu (RG: 17.02.2005 – Sayı: 25730) m. 6/3’te, “Lisanslı depo işleticisi hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça hasarın tespitini takiben en geç beş iş gününde istenen tüm belgeleri ilgili sigorta şirketine iletmek, sigorta şirketi de belgelerin ulaşmasını takiben en geç on iş gününde mudîye ödemek zorundadır.” denilmiştir. Bu düzenlemeler hakkında bilgi için bkz. Demir, s. 236, dn. 58; Bozkurt, s. 144-145.

¹³ Sigortacının edimine ilişkin araştırmalarının yalnızca gerçekleşen rizikonun sigorta teminatı kapsamında yer alıp almadığı ve gerçekleşen riziko sigorta teminatı kapsamındaysa rizikonun sebep olduğu zararın miktarı ile sınırlı olmadığı; bunların dışında, sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalının sigorta himayesinden yararlanma hakkını ortadan kaldıran veya azaltan davranışlarının mevcut olup olmadığını da araştıracağı hakkında bkz. Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 412-413.

¹⁴ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 169. Sigorta tazminatının muaccel olma anına ilişkin olarak TTK m. 1427’nin gerekçesinde, “6762 sayılı Kanunun 1299 uncu maddesinde sigorta tazminatının muacceliyeti rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbar borcunun doğduğu tarihe, ihbar borcu ise rizikonun gerçekleştiğinin öğrenilmesine bağlanmıştır. Ancak, sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin olarak kendisine riziko ihbarı yapılan sigortacının da araştırma ve inceleme yapma hakkının bulunduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla, muacceliyet konusunda riziko ihbarı yanında sigortacının edimine ilişkin araştırmaları da tamamlamış olması

belirtildiği üzere, TTK m. 1446 kapsamında, rizikonun gerçekleştiğini ihbar görevinin yerine getirilmesinden itibaren kırk beş gündür. Dolayısıyla sigortacının araştırmaları daha önce tamamlanmadığı takdirde, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçtikten sonra muaccel hale gelir¹⁵. Buna karşılık, sigortacının araştırmaları, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmeden tamamlanmış olursa, bu ihtimalde, sigorta tazminatı, araştırmaların tamamlandığı anda muaccel olur.

TTK m. 1446/1’de, “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir.” denilmiştir. Bu hükme göre, sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince, gecikmeksizin

önemli bir kriterdir. Ancak, menfaatler dengesinin korunması açısından sigortacının incelemesine de bir süre sınırlandırması getirilmelidir. Bu sürenin zarar sigortalarında rizikonun gerçekleştiğinin ihbar borcunun doğduğu tarihten itibaren 30 gün, ... olarak öngörülmüştür.” açıklamasına yer verilmiştir. Gerekçede, TTK m. 1427/2 c. 1’den farklı olarak üst süre kırk beş gün olarak değil de otuz gün olarak ifade edilmiştir. Ancak bu sürenin miktarı bakımından gerekçedeki açıklamanın değil, TTK m. 1427/2 c. 1’deki düzenlemenin esas alınması gereklidir.

- ¹⁵ TTK m. 1427/2 c. 1’de öngörülen, “sigorta tazminatı alacağının her halde rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildiriminden kırk beş gün sonra muaccel olacağı” kuralının uygulanma alanının bulunmadığı; kanun koyucunun kırk beş günlük “her halde uygulanacak” tavan süreyi hangi düşünceyle öngördüğünün anlaşılamadığı; bir hasarla ilgili sigorta tazminatı alacağının, bütün bilgi ve belgelerin sigortacıya verildiği andan itibaren o hasar hakkında karara varılması için makul olan sürenin sonunda muaccel olacağını düzenlemenin yeterli olacağı; inceleme ve araştırmaların belirli bir süre içerisinde bitirilememesinin muaccel olma bakımından değil, sigortacının “avans ödeme yükümlülüğü” bakımından önem taşıyabileceği ve bu hususun zaten TTK m. 1427/3’te düzenlendiği hakkında bkz. Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 415; Sigorta tazminatı alacağının muaccel hale gelmesi konusunda süre öngörülmesinin gerekli olmadığı hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 282 vd.

durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür¹⁶. Ayrıca TTK m. 1412 uyarınca, sigorta ettiren dışında sigortalı ve temsilcinin de rizikonun gerçekleştiğini ihbar etmekle yükümlü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır¹⁷. Burada belirtilmelidir ki, TTK m. 1446 hükmü, TTK'nun "Sigorta Hukuku" başlıklı altıncı kitabının "Genel Hükümler" bölümünde yer almaktadır. Bununla birlikte, sorumluluk sigortalarında, rizikonun gerçekleştiğini ihbar görevine ilişkin "Bildirim yükümlülüğü" kenar başlıklı TTK m. 1475'te özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu doğrultuda, TTK m. 1475/1'de, *"Sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirir."* ve TTK m. 1475/2 c. 1'de, *"Sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildirir."* düzenlemeleri yer almaktadır. Kanaatimizce, rizikonun gerçekleştiğini ihbar görevi bakımından TTK m. 1475'te özel bir düzenlemeye yer verilmiş olması nedeniyle TTK m. 1427/2 c. 1'in *"... ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur."* olan kısmının *"... ve her halde rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur."* şeklinde anlaşılıp uygulanması gerekir. Zira TTK m. 1475'te rizikonun gerçekleştiğini ihbar görevine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiş olması karşısında TTK m. 1427/2 c. 1'de bu görev bakımından yalnızca TTK m. 1446'ya atıf yapılması doğru değildir.

Öte yandan sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini kendisine bu hususta ihbar yapılmadan öğrenmiş olabilir. Bu ihtimale ilişkin olarak TTK m. 1446/3'te, *"Sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, ikinci fıkra hükmünden yararlanamaz."* denilmiştir. TTK m. 1446/2'de ise, *"Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin yapılmaması veya*

¹⁶ TTK m. 1446/1'in lafzı, rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirilmesi bakımından bir "gereklilik" ya da "zorunluluğun" söz konusu olmadığını düşündürebilir. Zira hükümde, sigorta ettirenin riziko gerçekleşince bu durumu gecikmeksizin sigortacıya bildireceğinden bahsedilmiştir. Bununla birlikte, TTK m. 1446, TTK sistematğinde "b) Beyan yükümlülüğü" başlıklı bölüm kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla hükümde geçen "bildirir" fiilinin "bildirmesi gerekir" şeklinde anlaşılıp uygulanması gereklidir.

¹⁷ Aynı yönde bkz. Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 157; Demir, s. 213; Yıldırım, s. 276-277.

geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir.” düzenlemesine yer verilmiştir. Ayrıca sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 1475’in üçüncü fıkrasında “Bildirim yükümlülüğünün ihlali hâlinde, 1446 ncı maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri kıyas yolu ile uygulanacağı” hüküm altına alınmıştır. Buna göre, sigortacının rizikonun gerçekleştiğini ihbar olmaksızın öğrenmesi ihtimalinde, bu hususta kendisine bildirim yapılmaması veya geç yapılması halinde sigorta ettiren ya da sigortalıya TTK m. 1446/2’de düzenlenen yaptırım uygulanmaz. Dolayısıyla bu durum, sigortacının rizikonun gerçekleştiğini ihbar olmaksızın öğrendiği hallerde aslında sigortacıya bu hususta ihbar yapılmasına gerek olmadığı şeklinde anlaşılabilir. Nitekim bu hususta, TTK m. 1427’nin gerekçesinde de “... Diğer taraftan, sigortacı rizikonun gerçekleştiği kendisine ihbar yapılmadan öğrenmiş ise, muacceliyet için rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın yapılmış olması da aranmamalıdır. ...” açıklamasına yer verilmiştir. Bu doğrultuda, kanaatimizce, sigortacının rizikonun gerçekleştiğini kendisine ihbar yapılmadan öğrendiği hallerde, TTK m. 1427/2 c. 1 kapsamında, sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin kırk beş günlük üst sürenin sigortacının rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği andan itibaren başlayacağı kabul edilmelidir¹⁸.

Burada belirtilmelidir ki, uygulamada, sigortacı edimine ilişkin araştırmaları sigorta eksperleri aracılığıyla gerçekleştirmektedir¹⁹.

¹⁸ TTK m. 1427/2’nin sigortacının rizikonun gerçekleştiğini haricen öğrendiği hallerde de uygulanması gerektiği; zira muacceliyet için önemli olanın sigortacının rizikonun gerçekleştiğini öğrenmesi olduğu hakkında bkz. Demir, s. 237. Sigortacının rizikonun gerçekleştiğini kendisine ihbar yapılmadan öğrendiği hallerde, sigorta tazminatının muacceliyeti için rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın yapılmış olmasının aranmayacağı hakkında bkz. Kara, s. 222.

¹⁹ Gerçekleşen rizikoya ilişkin sigortacı ve sigorta eksperleri dışında kişi veya kurumlar tarafından da araştırmalar yapılabilmektedir. Ancak bu araştırmaların, sigorta tazminatı alacağının muacceliyeti bakımından her durum ve koşulda etkili olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna göre, bu araştırmaların, sigorta tazminatı alacağının muacceliyeti bakımından

Rizikonun gerçekleşmesine ve sigortacıya bildirim yapılmasına müteakip sigorta şirketi tarafından bir eksper görevlendirilmektedir. Eksper tarafından rizikoya ve sigortacının edimine ilişkin inceleme ve değerlendirmeler yapılmakta; en nihayetinde de bir ekspertiz raporu düzenlenmektedir²⁰. Ekspertiz raporunun düzenlenmesiyle birlikte, TTK m. 1427/2 c. 1 anlamında, sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitmiş kabul edilmektedir²¹. Dolayısıyla kural olarak ekspertiz raporunun düzenlenme tarihinde, sigorta tazminatı muaccel hale gelmektedir. Ancak ekspertiz raporu, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin üzerinden 45 gün geçmesine rağmen tamamlanmamış olabilir. Bu ihtimalde, sigorta tazminatı sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince değil de rizikonun gerçekleştiğinin ihbar edilmesinden kırk beş gün geçtikten sonra muaccel olur. Bu bakımdan ekspertiz raporunun tamamlanması beklenmez; zira TTK m. 1427/2 c. 1’de sigorta tazminatının muaccel olacağı ana ilişkin bir üst süre öngörülmüştür.

B. Sürenin İşlemeyeceği Haller

TTK m. 1427/2 c. 1’deki, “Sigorta tazminatı, ... her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur.” ifadesi, her durum ve koşulda rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimi izleyen kırk beşinci günün sonunda, sigorta tazminatı alacağının muaccel olacağı yönünde bir sonuca ulaşılmasını gerekli kılmaktadır. Ancak

etkili olabilmesi, sigortacının ediminin tespiti için gerekli olmalarına bağlıdır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Yıldırım, s. 175 vd.; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 413.

²⁰ TTK m. 1427/2 kapsamında, sigorta tazminatının muaccel olabilmesi için sigorta eksperleri tarafından gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin detaylı bilgi için bkz. Yıldırım, s. 177 vd.

²¹ Konunun pratikteki uygulaması bu şekilde olmakla birlikte, ekspertiz raporu hazırlandıktan sonra sigortacı, bu raporu incelemek ve ekspertiz raporunu inceledikten sonra “edime ilişkin araştırmaların” son bulup bulmayacağına karar vermek isteyebilir. Dolayısıyla bu ihtimalde, sigortacının, hazırlanan ekspertiz raporunu incelemesi için gereken süre geçmeden “edimine ilişkin araştırmaların” tamamlanmayacağı söylenebilir. Bu konuda bilgi için bkz. Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 413.

belirtilmelidir ki, bu yönde bir yorum yapılması, her zaman doğru sonuçlar vermez²². Zira TTK m. 1427/2 c. 3'te, "*Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.*" denilerek sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin TTK m. 1427/2 c. 1'de öngörülen kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği bir istisnai hal öngörülmüştür²³. Dolayısıyla TTK m. 1427/2 c. 3'teki bu düzenleme nedeniyle bazı hallerde, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin üzerinden kırk beş gün geçmesine rağmen sigorta tazminatı alacağı muaccel olmaz.

TTK m. 1427/2 c. 3'te, kırk beş günlük sürenin işlemeyeceği hallere ilişkin olarak "*sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan*" söz edilmişse de bu ifadenin "*sigortacıya yüklenemeyen bir sebepten*" olarak anlaşılması gerekir²⁴. Bu bakımdan kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği halleri "*sigortacıya yüklenemeyen kusurlu bir davranışa*" indirgemek, hükmün uygulama alanını daraltmaktadır. Buna göre, sigortacıya yüklenemeyen ancak kusurlu bir davranış olarak da adlandırılmayacak bir olay ya da olgu nedeniyle incelemeler gecikmiş olabilir. Kanaatimizce, bu ihtimalde de kırk beş günlük üst sürenin

²² Uygulamada, TTK m. 1427/2'deki "*her halde*" deyimini sebebiyle rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimi izleyen kırk beşinci günün sonunda sigorta tazminatının muaccel hale geleceği şeklinde yanlış bir kanının yerleşmiş görüldüğü ancak TTK m. 1427/2 c. 3'teki düzenleme ile bu sürenin mutlak olmadığının açıkça ortaya konmuş olduğu hakkında bkz. Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 413.

²³ Sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği bu istisnai hal hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 281 vd.

²⁴ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 170; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 413; Yıldırım, s. 250. TTK m. 1427/2'de kanun koyucunun, "*sigortacıya yüklenemeyen bir kusur*" deyimini kullanarak üst sürenin işlemesine engel olan olguyu "*incelemenin gecikmesine yol açan (sigortacıya yüklenemeyecek) bir kusurlu davranış*" olarak belirlediği; ancak kanunda üst sürenin işlemeyeceği haller düzenlenirken kusura yollama yapılmasının isabetli olmadığı hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 282.

işlemeyeceği sonucuna ulaşılmalıdır. Nitekim TTK m. 1427'nin gerekçesinde, bu konuya ilişkin olarak “... Ancak, menfaatler dengesinin korunması bakımından sigortacıya yüklenilemeyen nedenlerden dolayı incelemeler tamamlanamamışsa, örneğin gerekli evrakların sigorta ettiren veya sigortalı tarafından sigortacıya zamanın veya hiç verilmemesinde olduğu gibi, bu süreler işlemeyecektir. ...” açıklamasına yer verilmiştir.

Gerekçedeki bu açıklamadan da anlaşıldığı üzere, kanun koyucu, kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği halleri “sigortacıya yüklenemeyen sebepler” olarak adlandırmıştır. Ayrıca gerekçede, “sigortacıya yüklenemeyen sebeplerin” kapsamına ilişkin bir örnekten de söz edilmiştir. Gerekçede, sigortacının araştırmalarını tamamlayabilmesi için gerekli olan evrakların sigorta ettiren veya sigortalı tarafından zamanında veya hiç verilmemesi hallerinde kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği ifade edilmiştir. Bu örnekten de yola çıkılarak “sigortacıya yüklenemeyen sebeplerin” kapsamında sigorta ettiren veya sigortalıya ya da zarar gören üçüncü kişiye yüklenebilen sebeplerin yer aldığı söylenebilir²⁵. Burada belirtilmelidir ki, sigorta ettiren veya sigortalıya ya da zarar gören üçüncü kişiye yüklenebilen sebepler bakımından kanaatimizce, bu kişilerin kusurlu davranışının mevcut olması gerekmez. Dolayısıyla sigorta ettiren veya sigortalı ya da zarar gören üçüncü kişi kusurlu olmasa bile onlara yüklenen bir sebepten sigortacının incelemeleri tamamlanamamış olursa kırk beş günlük üst süre işlemeyecektir. Öte yandan kanaatimizce, sigortacıya yüklenemeyen sebeplerin kapsamında yalnızca sigorta ettiren veya sigortalıya ya da zarar gören üçüncü kişiye yüklenebilen sebepler yer almaz. Buna göre, kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği hallerin kapsamında sigortacıya, sigorta ettirene veya sigortalıya ya da zarar gören üçüncü kişiye yüklenemeyen dolayısıyla bu kişiler dışındaki üçüncü kişilere yüklenebilen sebepler de yer alır²⁶. Yine burada da belirtilen kişiler dışındaki üçüncü kişilerin kusurlu olmaları şart deęildir²⁷; zira üst sürenin işlememesi bakımından önemli olan

²⁵ Aynı yönde bkz. Yıldırım, s. 250.

²⁶ Yıldırım, s. 250.

²⁷ TTK m. 1427/2 c. 3'teki düzenlemenin lafzına bağlı kalındığı takdirde, sigorta ettiren veya üçüncü kişiye yüklenebilecek kusurlu bir davranış

sigortacıya yüklenemeyen bir sebeple incelemelerin tamamlanamamasıdır. Söz gelimi, sigorta eksperinin incelemelerini tamamlayamadığı için kırk beş günlük süre içerisinde ekspertiz raporunu hazırlayamamış olması hali bu kapsamdadır²⁸. Ayrıca kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği hallerin kapsamında ağır hava koşulları, rizikonun gerçekleştiği yere ulaşılması yahut o yerde inceleme yapılmasındaki fiziki zorluklar ve kamu makamlarının tasarrufları da yer alır²⁹. Burada belirtilmelidir ki, TTK m. 1427/2 c. 3 hükmünün uygulanması ve dolayısıyla “sigortacıya yüklenemeyen sebeplerin kapsamının belirlenmesi” bakımından SK m. 32/3’te yer alan “*Sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez.*” düzenlemesinin de göz önünde bulundurulması gerekir³⁰.

TTK m. 1427/2 c. 3’e göre, sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı rizikoya ve sigortacının edimine ilişkin incelemeler gecikmiş ise, kırk beş günlük süre işlemez³¹. Bu bakımdan iki ihtimal söz konusu olabilir. İlki incelemeler başlamış ancak sigortacıya yüklenemeyen bir sebebin ortaya çıkmasına bağlı olarak incelemelerin tamamlanamaması halidir. Bu ihtimalde, başlangıçta kırk beş günlük üst

olmaksızın sigortacının incelemeleri tamamlayamadığı hallerde, üst sürenin işleyeceği sonucuna ulaşılacağı hakkında bkz. Ünán, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 282.

²⁸ Uygulamada, sigortacının edimine ilişkin araştırmalarının çoğu zaman rizikonun ihbarını izleyen kırk beş gün içinde tamamlanamadığı; gecikmenin de çoğu kez sigorta ettirenin bilgi ve belge aktarmadaki gecikmelerinden ya da sigorta eksperinin incelemelerini kısa bir süre içerisinde tamamlayamamasından kaynaklandığı hakkında bkz. Ünán, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 412.

²⁹ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 170; Ünán, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 282; Demir, s. 237.

³⁰ Eriş, s. 502; Demir, s. 237.

³¹ TTK m. 1427/2 c. 3’teki “süre işlemez” deyiminin çoğu durumda “işlemeye başlamaz” şeklinde anlamak ve uygulamak gerektiği hakkında bkz. Ünán, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 281.

süre işlemeye başlamışsa da sigortacıya yüklenemeyen sebep ortaya çıktığı anda duracak ve bu sebep ortadan kalktığı andan itibaren işlemeye devam edecektir³². İkinci ihtimal ise, rizikoya ve sigortacının edimine ilişkin incelemelerin sigortacıya yüklenemeyen bir sebepten dolayı başlayamaması ihtimalidir. Bu ihtimalde ise, kırk beş günlük süre hiç işlemeye başlamamıştır ve incelemelerin yapılmasına engel olan sebep ortadan kalktığı ana kadar işlemeye başlamayacaktır.

TTK m. 1427/2 c. 3 kapsamında kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceği hallerde, sigorta tazminatı alacağının muaccel olması gecikmektedir. Bu durum, sigorta ettiren veya sigortalı ya da zarar gören üçüncü kişinin aleyhine sonuçların doğmasına yol açabileceğinden TTK m. 1427/3'te sigortacı bakımından avans ödeme yükümlülüğü³³ öngörülmüştür³⁴. Hemen belirtilmelidir ki, TTK m.

³² Sigortacıya verilen bilgi ve belgelerin yeterli olmaması nedeniyle sigortacının ek bilgi ve bilgilere gereksinim olduğunu tespit ederek bu durumu sigorta ettirene bildirdiği hallerde, işlemeye başlayan üst sürenin “durması” ve gerekli bilgi ve belgeler sağlandığı andan itibaren üst sürenin yeniden işlemeye başlayacağı hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 281; Yıldırım, s. 252. Sigortacıya yüklenemeyen bir sebeple incelemelerin yapılamadığı hallerde, kırk beş günlük üst sürenin inceleme yapılamayan süre kadar uzayacağı hakkında bkz. ve karşı. Demir, s. 237.

³³ TTK m. 1427/3'te, “Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder.” düzenlemesi yer almaktadır. TTK m. 1427/3'te, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın yapılmasından itibaren üç ay geçmesine rağmen sigortacının edimine ilişkin araştırmalarının tamamlanamaması halinde, sigorta tazminatından mahsup edilmek üzere, belirli prosedürler neticesinde belirlenecek hasar miktarının en az yüzde ellisini avans olarak ödeyeceği düzenlenmiştir. Burada belirtilmelidir ki, çalışmada, sigortacının TTK m. 1427/3 uyarınca “avans ödeme yükümlülüğü” konusu kapsam dışında bırakılmıştır. Bu nedenle, TTK m. 1427/3 hakkında daha fazla açıklama yapılmamıştır. TTK m. 1427/3'te düzenlenen “sigortacının avans verme yükümlülüğü” hakkında detaylı bilgi için bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I*

1475/2 c. 2'deki atıf nedeniyle TTK m. 1427/3 kapsamında sigortacının avans ödeme yükümlülüğü mal sigortaları dışında sorumluluk sigortaları bakımından da söz konusudur. Sigortacının avans ödeme yükümlülüğüne ilişkin olarak TTK m. 1427'nin gerekçesinde, "... Tazminat veya can sigortaları bakımından bedel ödemesi için tüm bilgi ve belgeler sigortacıya verilmiş olmakla birlikte incelemeler bitirilememiş olabilir. Ancak, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini yaparken de amacı zararının bir an önce telafi edilmesi ve karşılaştığı tehlikeden dolayı herhangi bir mağduriyetinin doğmamasıdır. Bu durumda da sigorta ettirenin menfaati korunması gerekeceğinden madde ile sigortacıya ödenecek tazminat veya bedelden mahsup edilmek üzere avans verme mecburiyeti getirilmiştir. ..." açıklamasına yer verilmiştir.

III. SİGORTACININ TEMERRÜDÜNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

TTK m. 1427/4'te, sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunda temerrüde düşme anına ilişkin olarak "*Borç muaccel olunca, sigortacı ihtarla gerek kalmaksızın temerrüde düşer.*" düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre, sigorta tazminatı muaccel olduğu anda, sigortacı

(Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452), s. 285 vd.; Yıldırım, s. 307 vd.; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 417 vd.; Eriş, s. 502-503; Vural Seven, "Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. Maddesinin 3. Fıkrası Kapsamında Sigortacıdan Talep Edilen Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği", *İzmir Barosu Dergisi*, Sayı: 2, Ağustos 2022, 419-439, s. 420 vd.; Demir, s. 238; Kara, s. 222-223; Günay, s. 114-115.

- ³⁴ VVG § 14'ün ikinci fıkrasının birinci cümlesinde, sigortacının araştırmalarının rizikonun gerçekleştiğinin ihbarının üzerinden bir ay geçmesine rağmen tamamlanamamış olması ihtimalinde, sigorta ettirenin en az ödemesi gereken miktar kadar paranın kendisine avans olarak ödenmesini sigortacıdan talep edebileceği; ikinci cümlesinde ise, birinci cümlede belirtilen bir aylık sürenin sigorta ettirenin kusuru nedeniyle sigortacının araştırmalarını tamamlayamamış olması halinde işlemeyeceği düzenlenmiştir. Bu hüküm hakkında detaylı bilgi için bkz. Fausten, s. 951 vd. – kn. 81 vd.; VVG § 14'ün ikinci fıkrası hakkında bilgi ve bu hükmün TTK m. 1427'deki düzenlemelerle karşılaştırılması hakkında detaylı bilgi için bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I* (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452), s. 283 vd.; Yıldırım, s. 32.

ihlara gerek olmaksızın temerrüde düşer. Buna karşılık, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu³⁵ (TBK) m. 117/1'de, "*Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.*" denilmiştir. Bu bakımdan TTK m. 1427/4'te, TBK m. 117/1'de farklı olarak ihtara gerek olmaksızın sigorta tazminatının muaccel olduğu anda sigortacının temerrüde düşeceği kabul edilmiştir³⁶. Sigortacının temerrüde düşmesinin hukuki sonucu, sigorta tazminatına ilave olarak temerrüt faizi ödemesidir³⁷. TTK m. 1427/5'te, sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğu düzenlenmiştir³⁸. TTK

³⁵ RG: 04.02.2011-Sayı: 27836.

³⁶ TTK m. 1427/4'te, TBK m. 117/1'den farklı olarak ihtara gerek olmaksızın sigortacının temerrüde düşeceği esasının kabul edilmesinde, sigorta ettirenleri daha geniş şekilde koruma ve sigortacıları bir an önce sigorta tazminatı ödemesini yapmaya amacının ön plana çıktığı hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 289.

³⁷ Sigorta sözleşmeleri, TTK'da düzenlendiği için tarafların sıfatına bakılmaksızın TTK m. 3 çerçevesinde mutlak ticari iş niteliğinde olduğu; bu nedenle, talep edilmesi halinde ticari işlerde uygulanan temerrüt faizi olan avans faizinin uygulanabileceği hakkında bkz. Demir, s. 238-239; Bozkurt, s. 148. Temerrüt faizinin taraflarca kararlaştırılmamış olduğu hallerde, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun (RG: 19.12.1984 – Sayı: 18610) hükümlerine göre belirleneceği hakkında bkz. Kara, s. 222. Sigorta tazminatının zamanında ödenmemesi nedeniyle ortaya çıkan zararların temerrüt faizi ile karşılanamayan munzam/aşkın zararlar için sigortalının SK m. 32/3 ile TBK m. 122 hükümleri çerçevesinde ilave talep hakkına sahip olduğu hakkında bkz. Özdamar/Doğan, s. 58. Temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zararlar için sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşen sigortacıdan TBK m. 122 kapsamında aşkın zararların talep edilebileceği hakkında bkz. Ulaş/Bektaş, s. 135; Yıldırım, s. 83 vd.

³⁸ Burada belirtilmelidir ki, TTK m. 1475/2 c. 2'deki atıf nedeniyle sorumluluk sigortaları bakımından da TTK m. 1427 uygulanacağından TTK m. 1427/5'te yer alan bu düzenleme mal sigortaları dışında sorumluluk sigortaları bakımından da uygulama alanı bulacaktır. TTK m. 1427/5'teki bu düzenlemeye benzer bir düzenleme VVG § 14'ün üçüncü fıkrasında yer almaktadır. Bu hükümde, sigortacının gecikme (temerrüt) faizi ödeme yükümlülüğünden kurtulmasını öngören sözleşmelerin geçersiz olduğu düzenlenmiştir. Bu hüküm hakkında detaylı bilgi için bkz. Fausten, s. 957

m. 1427/5 hükmü, TTK m. 1452/3 hükmü uyarınca, nispi emredici niteliktedir. Dolayısıyla sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğuna ilişkin TTK m. 1427/5'teki düzenleme sigorta ettiren, sigortalı aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse TTK m. 1427/5 uygulanır.

Sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüdü ve temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümlerinin geçersizliğine ilişkin olarak hükmün gerekçesinde ise, *“Sigortacının sigorta ettirene göre daha güçlü bir konumda olduğu göz önünde bulundurularak tazminat ödeme borcunda sigortacının temerrüde düşmesi için sigortacıya ihtar gönderilmiş olması aranmamış ve sigortacıyı temerrüt faizi ödemekten kurtaran anlaşmaların geçersiz olduğu kabul edilmiştir.”* açıklamasına yer verilmiştir. Ancak belirtilmelidir ki, TTK m. 1427/4-5'teki düzenlemeler ile bu hükümlere ilişkin gerekçede yer alan açıklamalara rağmen uygulamada, sigorta ettirenlerin/sigortalıların çoğu zaman hak kazandıkları temerrüt faizini sigortacıdan talep etmedikleri yahut temerrüt faizi işletilmeksizin hesaplanan sigorta tazminatı ile yetindikleri ve bu tutar karşılığında sigortacıları ibra ettikleri görülmektedir³⁹. Burada TTK m. 1427/5 uygulanması bakımından ikili bir ayırım yapılması isabetli olur. Şöyle ki, kanaatimizce, TTK m. 1427/5'te yasaklanan husus, sigortacının temerrüt faizinden sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan sözleşme ya da sözleşmelerdeki hükümlerin geçerli olmasıdır. Dolayısıyla temerrüt faizi doğduktan sonra sigortalının bu faizden vazgeçmesinde hukuken bir engel bulunmadığı kabul edilmelidir⁴⁰.

vd. – kn. 126 vd.; Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 289; Yıldırım, s. 32.

³⁹ Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 289; Ünan, *Kender Sigorta Hukuku*, s. 420-421.

⁴⁰ Aynı yönde bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, s. 289.

IV. EKSPERTİZ RAPORUNA KONU EDİLMİYEN ZARAR KALEMLERİNİN MUACCELİYETİ VE BU ALACAKLAR BAKIMINDAN SİĞORTACININ TEMERRÜDÜ

A. Devam Eden Zarar Kalemleri Bakımından Değerlendirme

B. Ekspertiz Raporundan Sonra Ortaya Çıkan Zarar Kalemleri Bakımından Değerlendirme

TTK m. 1427/2 c. 1 kapsamında, riziko gerçekleştiği takdirde sigorta ettiren veya sigortalı, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya bildirmesine müteakip meydana gelen hasar ve zarara ilişkin bilgi ve belgeleri sigortacıya vermektedir. Bunun üzerine sigortacı da eksper görevlendirerek rizikoya ve sigorta tazminatına ilişkin araştırmaları gerçekleştirmektedir. Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarından üzerinden kırk beş gün geçmemiş olması kaydıyla, sigorta eksper tarafından ekspertiz raporu hazırlandığı takdirde ekspertiz raporuna konu edilen ve sigorta teminatı kapsamında yer alan zarar kalemleri bakımından muacceliyet gerçekleşmektedir. Ancak ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemleri bakımından ekspertiz raporunun hazırlanması bu alacakların muaccel hale gelmesini sağlamamaktadır. Ayrıca ekspertiz raporunun daha önce hazırlanmamış olması ihtimalinde, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmesi de ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerini muaccel hale getirmemektedir.

Çalışmanın temelini de tam olarak “ekspertiz raporuna konu edilmeyen” zarar kalemlerinin ne zaman muaccel hale geleeği ve bu alacaklar bakımından sigortacının ne zaman temerrüde düşeceği konuları oluşturmaktadır. Ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerini “ekspertiz incelemesi yapıldığı esnada doğmamış devam eden/dönemsel zarar kalemleri” ile “ekspertiz incelemesi tamamlandıktan sonra ortaya çıkan zarar kalemleri” olarak iki ayrı başlıkta ele almak mümkündür.

Ekspertiz incelemesi yapıldığı esnada doğmamış devam eden/dönemsel zarar kalemlerinin kapsamında, rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte bir kısmı doğmuş ancak ekspertiz raporu düzenlendiği esnada tamamı doğmamış olan zarar kalemleri yer alır. Bu

zarar kalemlerinin doğmuş olan kısımları ekspertiz incelemesine konu edilmekte; ancak doğmamış olan dönemsel/devam eden kısımları ise, ekspertiz incelemesine konu edilememektedir. Buna göre, incelemeye konu edilen doğmuş olan kısımlar bakımından ekspertiz raporunun tamamlanması yahut rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün geçmesi bu zarar kalemlerinin muaccel olmasına yol açmaktadır. TTK m. 1427/4 uyarınca da doğmuş olan zarar kalemleri bakımından doğdukları anda ihtara gerek olmaksızın sigortacı temerrüde düşmektedir. Ancak ekspertiz incelemesine konu edilmeyen devam eden ve rapordan sonra doğacak olan zarar kalemlerinin muacceliyetinin TTK m. 1427/2 kapsamında belirlenmesi olanaklı değildir. Söz gelimi, yangın sigortalarında “alternatif iş yeri” ya da emtia nakliyat sigortalarında “depo kiralama masrafları” teminatları kapsamında iş yeri ya da depo kiralanmış ve belirli bir süre boyunca sigortalı bakımından aylık kiralama masrafı doğacak olabilir. Böyle durumlarda, ekspertiz raporunda bir ya da birkaç aylık kira gideri dikkate alınarak sigorta tazminatı hesaplaması yapılacak; devam eden kiralama masrafları raporda göz önünde bulundurulmayacaktır. Bir diğer anlatımla, inceleme zamanında doğmuş olan zarar kalemleri ekspertiz raporuna konu edilecektir. Burada tekraren belirtilmelidir ki, ekspertiz incelemesi esnasında doğmamış ve bu nedenle ekspertiz incelemesinde hesaba katılmamış devam eden zarar kalemleri, ekspertiz raporu hazırlanmış yahut rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmiş olsa bile TTK m. 1427/2 kapsamında, muaccel olmazlar. Dolayısıyla bu zarar kalemleri bakımından sigortacının temerrüdünden de söz edilemez.

Ekspertiz incelemesi tamamlandıktan sonra ortaya çıkan zarar kalemlerinin kapsamında, ekspertiz raporu düzenlendiği esnada, doğmamış ancak ekspertiz raporu düzenlendikten sonra ortaya çıkan sigorta teminatı kapsamında yer alan başkaca zarar kalemleri yer alır. Örneğin emtia nakliyat sigortası kapsamında himaye edilen hasarlı emtialar, ekspertiz raporu hazırlandıktan sonra sovtaj işlemine kapsamında deniz aşırı başka bir ülkeye satılabilir ve bu işlem çerçevesinde emtialar için navlun ücreti ödenmesi gerekebilir. Bu örnekteki navlun ücreti, ekspertiz raporu düzenlendikten sonra ortaya çıkan bir zarar kalemidir. Ayrıca bu zarar kalemlerinin de devam

eden/dönemsel nitelikte alacaklar olması mümkündür. Belirtilen bu zarar kalemleri, ekspertiz raporuna konu edilemeyeceğinden ekspertiz raporu hazırlanmasına ve dolayısıyla sigortacı araştırmalarını bitirmiş olmasına yahut kırk beş günlük üst süre dolmasına rağmen TTK m. 1427/2 kapsamında bu zarar kalemlerinin muaccel oldukları sonucuna ulaşamaz. Dolayısıyla muaccel olmadıkları için bu zarar kalemleri bakımından sigortacının temerrüdünden de söz edilemez. Bu nedenle, ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerinin ne zaman muaccel olacağı ve sigortacının bu zararlar bakımından ne zaman temerrüde düşeceğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Hemen ifade edilmelidir ki, belirtilen bu zarar kalemleri bakımından TTK m. 1427/2 c. 3'te yer alan *“Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.”* düzenlemesi uygulama alanı bulmaz. Şöyle ki, devam eden zarar kalemi olduğundan ve o anda doğmamış olduğundan veya o an doğmamış olduğu için ekspertiz incelemesine konu edilmeyen zarar kalemlerinin *“sigortacıya yüklenemeyen bir sebepten dolayı incelenememiş”* olmasının, TTK m. 1427/2 c. 3 kapsamında sayılabilecek bir hal olarak ileri sürülebilir ve bu zarar kalemleri bakımından kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceğı dolayısıyla da muacceliyetin gerçekleşmediğı düşünülebilir. Ancak kanaatimizce, bu yönde bir yorum isabetli olmaz. Zira TTK m. 1427/2 c. 3'ün uygulama alanı kapsamında bu tür zarar kalemleri yer almaz. TTK m. 1427/2 c. 3'te, ekspertiz incelemesinin bir diğeri ifadeyle, sigortacının araştırmalarının sigortacıya yüklenemeyen bir sebeple tamamlanamaması hali için bir düzenleme öngörülmüştür⁴¹. Bu nedenle, ekspertiz incelemesine ya da sigortacının araştırmalarına hiç konu edilmeyen zarar kalemleri bakımından TTK m. 1427/2 c. 3'ün uygulanması söz konusu olmamalıdır.

Kanaatimizce, ekspertiz raporunun tamamlanma tarihinden yahut rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün geçtikten

⁴¹ Bu konuda TTK m. 1427'nin gerekçesinde, *“... Ancak, menfaatler dengesinin korunması bakımından sigortacıya yüklenilemeyen nedenlerden dolayı incelemeler tamamlanamamışsa, örneğın gerekli evrakların sigorta ettiren veya sigortalı tarafından sigortacıya zamanın veya hiç verilmemesinde olduğu gibi, bu süreler işlemeyecektir. ...”* açıklamasına yer verilmiştir.

sonra doğdukları için “ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerinin” doğdukları tarihte muaccel olduklarının kabul edilmesi gerekir. Bu bağlamda, sözü geçen zarar kalemlerine ilişkin fatura ya da makbuz gibi belgeler düzenlenmişse, bu belgelerin düzenlenme tarihlerinde muacceliyetin gerçekleştiği sonucuna ulaşılmalıdır. Ayrıca bu zarar kalemlerini ödeme borcuna ilişkin sigortacının temerrüdü bakımından TTK m. 1427/4’te yer alan *“Borç muaccel olunca, sigortacının ihtarla gerek kalmaksızın temerrüde düşeceği”* esasının uygulanması mümkün değildir. Zira daha sonra ortaya çıkan zararlar bakımından ekspertiz incelemesi yapılmadığından sigortacının bu zararlar hakkında bilgisi mevcut değildir. Bu zararlar bakımından genel hükümler çerçevesinde, ihtar ile sigortacının temerrüde düşeceği kabul edilmelidir. Nitekim TBK m. 117/1 hükmünde, *“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.”* denilmiştir.

SONUÇ

Zarar sigortalarında sigorta tazminatının muaccel olacağı an, TTK m. 1427/2’de; sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşeceği an ise, TTK m. 1427/4’te düzenlenmiştir. Bu iki fıkra hükmü, TTK m. 1452/3 hükmünde ifade edildiği üzere, nispi emredici niteliktedir. Dolayısıyla sigorta tazminatının muaccel olma anı ile sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunda temerrüde düşme anının tespitine ilişkin TTK m. 1427/2 ve f. 4’teki düzenlemeler sigorta ettiren, sigortalı aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse TTK m. 1427/2 ile f. 4 hükümleri uygulanır. Ayrıca bu hükümler, zarar sigortalarının tamamı bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Bu itibarla TTK m. 1427/2 ve f. 4 hükümleri, mal sigortaları hakkında uygulanabileceği gibi sorumluluk sigortaları hakkında da uygulanır.

TTK m. 1427/2 c. 1 uyarınca, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her halde rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün sonra muaccel olur. Buna göre, sigortacının araştırmaları daha önce tamamlanmadığı takdirde, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçtikten sonra muaccel hale gelir. Buna karşılık, sigortacının araştırmaları, rizikonun gerçekleştiğine

ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmeden tamamlanmış olursa, bu ihtimalde, sigorta tazminatı, araştırmaların tamamlandığı anda muaccel olur. Ancak TTK m. 1427/2 c. 3'te belirtildiğı üzere sigortacıya yüklenemeyen bir sebeple, sigortacının araştırmaları tamamlanamazsa kırk beş günlük süre işlemez. Sigortacıya yüklenemeyen sebeplerin kapsamında, sigorta ettiren veya sigortalıya yüklenebilen sebepler ile sigortacıya, sigorta ettirene veya sigortalıya yüklenemeyen dolayısıyla bu kişiler dışındaki üçüncü kişilere yüklenebilen sebepler yer alır. Bu sebepler bakımından sigorta ettiren, sigortalı veya üçüncü kişilerin kusurlu olmaları şart değildir. Zira üst sürenin işlememesi bakımından önemli olan sigortacıya yüklenemeyen bir sebeple incelemelerin tamamlanamamasıdır. Ayrıca kırk beş günlük üst sürenin işlemeyeceğı hallerin kapsamında ağır hava koşulları, rizikonun gerçekleştiğı yere ulaşılması yahut o yerde inceleme yapılmasındaki fiziki zorluklar ve kamu makamlarının tasarrufları da yer alır.

Sigorta tazminatı alacağı muaccel olunca ihtarla gerek olmaksızın sigortacı temerrüde düşer (TTK m. 1427/4). Bu yönüyle sigorta tazminatının muaccel olma anı aynı zamanda sigortacının temerrüde düştüğü anı da belirleme işlevine sahiptir. Sigortacının temerrüde düşmesinin hukuki sonucu, sigorta tazminatına ilave olarak temerrüt faizi ödemesidir. TTK m. 1427/5 uyarınca, sigortacının temerrüt faizinden sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan sözleşme ya da sözleşmelerdeki hükümler geçersizdir. Bununla birlikte, temerrüt faizi doğduktan sonra sigortalının bu faizden vazgeçmesinde hukuken bir engel bulunmamaktadır. TTK m. 1427/5 hükmü, TTK m. 1452/3 hükmü uyarınca, nispi emredici niteliktedir. Dolayısıyla sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğuna ilişkin TTK m. 1427/5'teki düzenleme sigorta ettiren, sigortalı aleyhine değıştirilemez; değıştirilirse TTK m. 1427/5 uygulanır.

Uygulamada, sigortacı TTK m. 1427/2 kapsamındaki araştırmalarını sigorta eksperı vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarından üzerinden kırk beş gün geçmemiş olması kaydıyla, sigorta eksperı tarafından ekspertiz raporu hazırlandığı takdirde ekspertiz raporuna konu edilen ve sigorta teminatı kapsamında yer alan zarar kalemleri bakımından muacceliyet

gerçekleşmektedir. Ancak ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemleri bakımından ekspertiz raporunun hazırlanması bu alacakların muaccel hale gelmesini sağlamamaktadır. Ayrıca ekspertiz raporunun daha önce hazırlanmamış olması ihtimalinde, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın üzerinden kırk beş gün geçmesi de ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerini muaccel hale getirmemektedir. Ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerini “ekspertiz incelemesi yapıldığı esnada doğmamış devam eden/dönemsel zarar kalemleri” ile “ekspertiz incelemesi tamamlandıktan sonra ortaya çıkan zarar kalemleri” olarak iki ayrı başlıkta ele almak mümkündür.

Ekspertiz incelemesi yapıldığı esnada doğmamış devam eden/dönemsel zarar kalemlerinin kapsamında, rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte bir kısmı doğmuş ancak ekspertiz raporu düzenlendiği esnada tamamı doğmamış olan zarar kalemleri yer alır. Bu zarar kalemlerinin doğmuş olan kısımları ekspertiz incelemesine konu edilmekte; ancak doğmamış olan dönemsel/devam eden kısımları ise, ekspertiz incelemesine konu edilememektedir. Buna göre, incelemeye konu edilen doğmuş olan kısımlar bakımından ekspertiz raporunun tamamlanması yahut rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün geçmesi bu zarar kalemlerinin muaccel olmasına yol açmaktadır. TTK m. 1427/4 uyarınca da doğmuş olan zarar kalemleri bakımından doğdukları anda ihtara gerek olmaksızın sigortacı temerrüde düşmektedir. Ancak ekspertiz incelemesine konu edilmeyen devam eden ve rapordan sonra doğacak olan zarar kalemlerinin muacceliyetinin TTK m. 1427/2 kapsamında belirlenmesi olanaklı değildir. Ayrıca bu zarar kalemleri bakımından sigortacının temerrüdünden de söz edilemez.

Ekspertiz incelemesi tamamlandıktan sonra ortaya çıkan zarar kalemlerinin kapsamında, ekspertiz raporu düzenlendiği esnada, doğmamış ancak ekspertiz raporu düzenlendikten sonra ortaya çıkan sigorta teminatı kapsamında yer alan başkaca zarar kalemleri yer alır. Ayrıca bu zarar kalemlerinin de devam eden/dönemsel nitelikte alacaklar olması mümkündür. Belirtilen tüm bu zarar kalemleri, ekspertiz raporuna konu edilemeyeceğinden ekspertiz raporu hazırlanmasına yahut kırk beş günlük üst süre dolmasına rağmen TTK

m. 1427/2 kapsamında bu zarar kalemlerinin muaccel oldukları sonucuna ulaşılamaz. Dolayısıyla muaccel olmadıkları için bu zarar kalemleri bakımından sigortacının temerrüdünden de söz edilemez.

Ekspertiz raporunun tamamlanma tarihinden yahut rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbardan kırk beş gün geçtikten sonra doğdukları için “ekspertiz raporuna konu edilmeyen zarar kalemlerinin” doğdukları tarihte muaccel olmaktadır. Bu bağlamda, sözü geçen zarar kalemlerine ilişkin fatura ya da makbuz gibi belgeler düzenlenmişse, bu belgelerin düzenlenme tarihlerinde muacceliyetin gerçekleştiği söylenebilir. Ayrıca bu zarar kalemlerini ödeme borcu bakımından sigortacının temerrüde düşebilmesi için genel hükümler çerçevesinde ihtar gerektirir. Bir diğer anlatımla, bu zarar kalemlerine ilişkin sigortacının temerrüdü bakımından TTK m. 1427/4’te yer alan esas uygulanmaz. Zira ekspertiz incelemesinden sonra ortaya çıkan zarar kalemleri bakımından ekspertiz incelemesi yapılmadığından sigortacının bu zararlar hakkında bilgisi mevcut değildir. Dolayısıyla bu zararlar kalemleri bakımından sigortacı TBK m. 117/1 uyarınca, ihtar ile temerrüde düşer.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Peer-Review: Externes Peer-Review-Verfahren.

Interessenkonflikt: Der/die Autorinnen unterliegt/unterliegen keinem Interessenkonflikt.

Finanzielle Unterstützung: Der/die Autorinnen erklärt/en, dass diese Studie keine finanzielle Unterstützung erhalten hat.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Zeitpunkt, zu dem der Entschädigungsanspruch aus der Schadensversicherung fällig wird, ist in Art. 1427 Abs. 2 des Türkischen Handelsgesetzbuches (THGB) geregelt; der Zeitpunkt, zu dem der Versicherer mit seiner Zahlungspflicht in Verzug gerät, ist hingegen in Art. 1427 Abs. 4 THGB bestimmt. Nach Art. 1427 Abs. 2 Satz 1 THGB wird die Versicherungsleistung fällig, sobald der Versicherer nach Eintritt des Versicherungsfalls und nach Vorlage der mit dem Risiko zusammenhängenden Unterlagen seine zur Erfüllung erforderlichen Ermittlungen abgeschlossen hat; in jedem Fall tritt die Fälligkeit spätestens 45 Tage nach der Anzeige des Eintritts des Versicherungsfalls ein.

Demnach wird die Versicherungsleistung, sofern die Ermittlungen des Versicherers innerhalb dieser Frist nicht abgeschlossen sind, 45 Tage nach der Schadensanzeige fällig. Sind die Ermittlungen hingegen vor Ablauf dieser Frist beendet, tritt die Fälligkeit bereits mit deren Abschluss ein. Wie jedoch in Art. 1427 Abs. 2 Satz 3 THGB festgelegt, läuft die Frist von 45 Tagen nicht, wenn die Ermittlungen des Versicherers aus einem vom Versicherer nicht zu vertretenden Grund nicht abgeschlossen werden können.

Sobald der Anspruch auf die Versicherungsleistung fällig ist, gerät der Versicherer ohne Mahnung in Verzug (Art. 1427 Abs. 4 THGB). Insofern bestimmt der Zeitpunkt der Fälligkeit zugleich den Eintritt des Verzugs des Versicherers. Die rechtliche Folge des Verzugs besteht darin, dass der Versicherer neben der Versicherungsleistung auch Verzugszinsen zu zahlen hat. Nach Art. 1427 Abs. 5 THGB sind im Voraus getroffene Vereinbarungen, wonach der Versicherer nicht für Verzugszinsen haftet, unwirksam. Gleichwohl steht es dem Versicherungsnehmer frei, nach Entstehung des Zinsanspruchs auf diesen zu verzichten.

In der Praxis führt der Versicherer die in Art. 1427 Abs. 2 THGB vorgesehenen Ermittlungen regelmäßig durch einen Versicherungssachverständigen (Versicherungsexperten) durch. Wird der Sachverständigenbericht innerhalb von 45 Tagen nach der Schadensanzeige erstellt, tritt hinsichtlich der im Bericht erfassten und vom Versicherungsschutz umfassten Schadenspositionen Fälligkeit ein. Hinsichtlich der Schadenspositionen, die nicht Gegenstand des Sachverständigenberichts sind,

führt die Erstellung des Berichts jedoch nicht zur Fälligkeit dieser Ansprüche. Selbst wenn kein Sachverständigenbericht erstellt wurde, bewirkt auch der Ablauf der 45-Tage-Frist nach Schadensanzeige keine Fälligkeit für die nicht im Bericht enthaltenen Schadenspositionen.

Die nicht in den Sachverständigenbericht aufgenommenen Schadenspositionen lassen sich in zwei Kategorien unterteilen: (1) fortlaufende oder periodische Schadenspositionen, die zum Zeitpunkt der Begutachtung noch nicht entstanden sind, und (2) Schadenspositionen, die erst nach Abschluss der Begutachtung entstehen.

Da die "nicht in den Sachverständigenbericht aufgenommenen Schadenspositionen" entweder nach dem Abschlussdatum des Gutachtens oder nach Ablauf der 45-Tage-Frist entstehen, werden sie mit ihrem Entstehungsdatum fällig. In diesem Zusammenhang kann davon ausgegangen werden, dass die Fälligkeit zu dem Zeitpunkt eintritt, an dem entsprechende Belege – etwa Rechnungen oder Quittungen – ausgestellt werden.

Damit der Versicherer hinsichtlich der Zahlung dieser Schadenspositionen in Verzug gerät, ist gemäß den allgemeinen Bestimmungen eine Mahnung erforderlich. Mit anderen Worten: Auf diese Schadenspositionen findet Art. 1427 Abs. 4 THGB keine Anwendung. Denn der Versicherer hat mangels weiterer Begutachtung nach Abschluss des Sachverständigenverfahrens keine Kenntnis von den nachträglich entstandenen Schäden. Folglich gerät der Versicherer in Bezug auf diese Schadenspositionen gemäß Art. 117 Abs. 1 des Türkischen Obligationengesetzbuches (TOG) erst durch Mahnung in Verzug.

KAYNAKÇA

- AYHAN Rıza/ÇAĞLAR Hayrettin/ÖZDAMAR Mehmet, *Sigorta Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- BOZKURT Tamer, *Sigorta Hukuku – Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025.
- CAN Mertol, *Türk Özel Sigorta Hukuku Cilt I – Ders Kitabı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- DEMİR İsmail, *Sigorta Hukuku – Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- ERİŞ Gönen, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- FAUSTEN Thomas, *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz - §§ 1-99 (Systematische Darstellungen)*, Verlag C. H. Beck, München, 2010.
- GÜNAY M. Barış, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025.
- KARA Hacı, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2025.
- ÖZDAMAR Mehmet/DOĞAN Burak, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- SEVEN Vural, “Türk Ticaret Kanunu’nun 1427. Maddesinin 3. Fıkrası Kapsamında Sigortacıdan Talep Edilen Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği”, *İzmir Barosu Dergisi*, Sayı: 2, Ağustos 2022, 419-439.
- ULAŞ Işıl/BEKTAŞ İbrahim, *Sigorta Hukuku Birinci Cilt – Zarar Sigortaları – I*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023.
- ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I (Birinci Kısım: Genel Hükümler – Madde 1401-1452)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II (İkinci Kısım: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler – Birinci Bölüm: Zarar Sigortaları – Madde 1453-1486)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

ÜNAN Samim, *Kender Sigorta Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025.

YAZICIOĞLU Emine Yazıcıoğlu/ŞEKER ÖĞÜZ Zehra, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.

YILDIRIM Ali Haydar, *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

